
This is the **published version** of the text:

Escalona Echániz, José Manuel; Marín i Corbera, Martí, dir. La censura al Japó des de Meiji fins a 1945 : nacionalisme i repressió estatal a la societat i els mitjans. 2016. (842 Grau d'Estudis de l'Àsia Oriental)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/160607>

under the terms of the **IN**
COPYRIGHT license

FACULTAT DE TRADUCCIÓ I D'INTERPRETACIÓ

GRAU D'ESTUDIS D'ÀSIA ORIENTAL

TREBALL DE FI DE GRAU

Curs 2015-2016

La censura al Japó des de Meiji fins a 1945
Nacionalisme i repressió estatal a la societat i els
mitjans

José Manuel Escalona Echániz
NIU 1306226

TUTOR
MARTÍ MARÍN CORBERA

Barcelona, juny de 2016

Dades del TFG Datos del TFG <i>FDP's information</i>
<p>Títol Título <i>Title</i>: La censura al Japó des de Meiji fins a 1945: nacionalisme i repressió estatal a la societat i els mitjans</p> <p>La censura en Japón desde Meiji hasta 1945: nacionalismo y represión estatal en la sociedad y los medios</p> <p><i>Censorship in Japan from Meiji until 1945: nationalism and state repression towards society and the media</i></p> <p>Autor/a <i>Author</i>: José Manuel Escalona Echániz</p> <p>Tutor: Martí Marín Corbera</p> <p>Centre Centro: Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Traducció i d'Interpretació Universidad Autónoma de Barcelona, Facultad de Traducción e Interpretación <i>Autonomous University of Barcelona, Faculty of Translation and Interpretation</i></p> <p>Estudis Estudios <i>Studies</i>: Estudis d'Àsia Oriental Estudios de Asia Oriental <i>East Asian Studies</i></p> <p>Curs acadèmic Curso académico <i>Academic year</i>: 2015-2016</p>
Paraules clau Palabras clave <i>Key words</i>
<p>Japó imperial, censura, mitjans, premsa, nacionalisme, manipulació, guerra, socialisme</p> <p>Japón imperial, censura, medios, prensa, nacionalismo, manipulación, guerra, socialismo</p> <p><i>Imperial Japan, censorship, media, press, nationalism, manipulation, war, socialism</i></p>
Resum del TFG Resumen del TFG <i>FDP's abstract</i>
<p>A partir de l'època Meiji (1868-1912) l'Estat japonès inicià un seguit de mesures d'obertura cap a un procés d'occidentalització que a part de tecnologia dugué alhora diverses idees de polítiques de participació ciutadana que podien posar en perill l'<i>statu quo</i> dels líders de la nació. Com a resposta el govern difongué una ideologia nacionalista arrelada en el caràcter diví de la família imperial alhora que reaccionava contra aquestes possibles amenaces del sistema mitjançant lleis de censura, arrestos i altres sistemes de repressió més directa. Si bé en un principi aquestes mesures coercitives tenien l'objectiu de protegir l'Estat, a partir de la dècada del 1930 s'empraren especialment per promocionar el bel·licisme expansionista. En aquest treball es fa una anàlisi de quines idees oficials hi hagué, quins organismes i lleis controlaven i quins efectes tingueren a la població general.</p> <p>A partir de la época Meiji (1868-1912) el Estado japonés inició un conjunto de medidas de apertura a un proceso de occidentalización que aparte de tecnología trajo consigo diversas ideas políticas de participación ciudadana que podían poner en peligro el <i>statu quo</i> de los líderes de la nación. Como respuesta el gobierno difundió una ideología nacionalista basada en el carácter divino de la familia imperial a la vez que reaccionaba contra estas posibles amenazas del sistema mediante leyes censura, arrestos y otros sistemas de represión más directa. Si bien en un principio estas medidas coercitivas tenían el objetivo de proteger el Estado, a partir de la década de 1930 se utilizaron especialmente para promocionar el belicismo expansionista. En este trabajo se hace un análisis de qué ideas oficiales hubo, qué organismos y leyes controlaban y qué efectos tuvieron en la población general.</p> <p><i>Since Meiji period (1868-1912) Japanese state started several opening measures towards a Westernization process which a part from technology it brought diverse politic ideologies of public participation that could endanger the statu quo of the leaders of the nation. As a response, the government spread a nationalist ideology rooted in imperial family's divine character and at the same time it reacted against these possible system's menaces by means of censorship laws, detentions and more direct repression methods. In the beginning, these coercive measures were to protect the Japanese state, but from 1930s they were especially to promote expansionist war. This report consists of an analysis of official ideologies, controlling laws and organisms and their impact on general population.</i></p>
Avís legal Aviso legal <i>Legal notice</i>
<p>© José Manuel Escalona Echániz, Barcelona, 2016. Tots els drets reservats. Todos los derechos reservados. <i>All rights reserved.</i></p> <p>Cap contingut d'aquest treball pot ésser objecte de reproducció, comunicació pública, difusió i/o transformació, de forma parcial o total, sense el permís o l'autorització del seu autor/de la seva autora.</p> <p>Ningún contenido de este trabajo puede ser objeto de reproducción, comunicación pública, difusión y/o transformación, de forma parcial o total, sin el permiso o la autorización de su autor/a.</p> <p><i>None of the content of this academic work may be reproduced, distributed, broadcast and/or transformed, either in whole or in part, without the express permission or authorization of the author.</i></p>

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ

2. PRIMERA MEITAT DE MEIJI (1868-1899)

2.1. Era Tokugawa (1600-1868)

2.2. El naixement del *kokutai*

2.3. La premsa primerenca

2.4. L'Ordenança de Premsa 1875 i reformes posteriors

2.5. La Constitució de 1889

3. FINAL DE MEIJI, TAISHŌ I PRINCIPI DE SHŌWA (1900-1929)

3.1. La guerra russojaponesa

3.2. La Llei de Premsa de 1909

3.3. Primeres dècades del segle XX: aparició del “pensament perillós”

3.4. Anys 20: davallada del sentiment nacional

3.4.1. *La Llei de Preservació de la Pau del 1925*

3.4.2. *El cinema i la ràdio als anys 20*

4. ANYS 1930-1945

4.1. Dècada del 1930

4.2. Anys 1940-1945

5. CONCLUSIÓ

1. INTRODUCCIÓ

Després de guerres civils contínues des de l'inici de la dècada del 1860, amb la victòria de la facció a favor de l'emperador, el 3 de gener del 1868 es proclama la Restauració Meiji, un canvi de govern que va arrabassar el poder al *shōgun* (general) Tokugawa, cap dels *daimyō*, senyors feudals que posseïen i controlaven les terres (*han*) (Schirokauer, 214-216).

El sector a favor del poder imperial crea aleshores un programa de modernització, basat en les lleis europees, eliminant així la societat estamental i establint un Estat centralitzat. El govern ara dominava les antigues possessions *han* dels *daimyō* (senyors feudals) i en podia recaptar impostos. Més mesures destacables van ser la prohibició de portar espases als *samurai* i l'establiment d'una educació obligatòria (Gordon, 2003: 63-67).

Tanmateix, hi havia el risc que altres sectors socials que no es trobessin al poder aprofitessin aquests nous drets per impulsar canvis que perjudiquessin la posició i privilegis dels governants, com ara reformes agràries a favor dels pagesos pobres o la democràcia política. Com a mesura per prevenir aquests canvis en contra dels governants, modelaren la ideologia del *kokutai*, de l'Estat-família, que tenia gran relació amb els mites sobre la família imperial i la nació japonesa. A part de crear un discurs propi, feren tots els possibles per exterminar el pensament perillós que amenaçés la posició i privilegis dels nous governants i difongueren la seva ideologia com a correcta, emprant tècniques de censura mitjançant la vigilància, la intimidació, recursos de patriotisme i mentides (Mitchell, 1983: 136). En aquest treball veurem quins organismes van exercir aquestes polítiques repressives i quines van ser les lleis i ordenances més importants, les seves idees i la efectivitat que van tenir sobre la població. També podrem comparar les lleis que en teoria protegien el ciutadà de la llibertat d'expressió i com era la situació real als mitjans i a les organitzacions.

2. PRIMERA MEITAT DE MEIJI (1868-1899)

2.1. Situació abans de Meiji

Durant el *shogunat* Tokugawa (1600-1868), un dels puntals de l'estabilitat política fou el control exercit pel govern sobre tota mena de fórmules d'arribada i difusió d'informació. Un exemple eren els documents de l'exterior que venien d'Holanda (un dels pocs països occidentals amb qui les relacions eren freqüents), que eren supervisats pel shogunat, i si es consideraven pensament “saludable”, es traduïen i publicaven com a documents oficials del govern (Wildes, 1927: 601). Ja al final del període, Matsudaira Sadanobu, amb les seves reformes Kansei (Schirokauer, 2006: 202), a part de fomentar l'educació mitjançant el neoconfucianisme de Zhu Xi per tal de no perdre el respecte de la població cap a les jerarquies (Gordon, 2003: 50), va endurir la censura. Les seves reformes van donar com a resultat un règim menys flexible i extremadament preocupat per preservar allò que consideraven “la tradició” (Schirokauer, 2006: 202).

Per tal d'entendre la ideologia imperial a Meiji, és important conèixer el paper l'emperador abans de la Restauració. Tot i que tret dels períodes des de Nara a Heian (710-1185) l'emperador no va governar en realitat, dins de les classes altes tenia una funció destacable. A l'època Edo (1603-1868), era el règim Tokugawa qui exercia el poder de facto, dirigint les relacions exteriors i atorgant o confiscant terres als *daimyō*. Tanmateix, un dels motius perquè a l'època Edo la figura de l'emperador no va ser anihilada era per la seva posició religiosa, ja que encara molts erudits mostraven fe en la seva habilitat d'invocar el poder dels déus, budes i espectres, com per exemple, quan el Japó es va enfrontar amb l'amenaça dels mongols al segle XIII. A més, l'emperador també s'encarregava d'atorgar títols de prestigi (Wakabayashi, 1991: 26-54). Podríem dir, doncs, que si bé s'estava preservant una tradició imperial, aquesta s'estava sostenint ara sobre unes bases de poder completament noves.

2.2. El naixement del *kokutai*

Tenint en compte aquesta valoració per part dels *shōgun*, els *daimyō* i les autoritats religioses, és comprensible que a l'entrada de l'època Meiji, on la prioritat era “modernitzar la nació” es promogués el “progrés” i alhora la devoció per l'emperador i la nació. D'alguna manera el poder renovat de l'emperador seria la garantia que la modernització no xocaria amb “l'ordre” i “la tradició”, tal com ho estaven intentant pels

mateixos anys (aproximadament) els tsars de Rússia, els soldans Otomans o la dinastia Qing a Xina. L'esperit de renovació queda reflectit a la Carta de Jurament que es va emetre abans del trasllat de l'emperador a Tòquio:

1. Deliberative assemblies shall be widely established and all matters decided by public discussion.
2. All classes, high and low, shall unite in vigorously carrying out the administration of affairs of state.
3. The common people, no less than the civil and military officials, shall each be allowed to pursue their own calling so that there may be no discontent.
4. Evil customs of the past shall be broken off and everything based upon the just laws of Nature.
5. Knowledge shall be sought throughout the world so as to strengthen the foundations of imperial rule.

(Gordon, 2003: 78-79)

A la Carta es reflectien les intencions per modernitzar el país, que al pensament de l'època s'expressaven amb els termes *bunmei kaika* (civilització i il·lustració), centrats en difondre els mètodes occidentals, sent la premsa un mitjà considerat adient per això. Tanmateix, els seus poders dinàmics eren massa perillosos per deixar-la sense control (Wildes: 1927: 602). No obstant, va permetre i encoratjar el finançament privat de revistes des del 1869 (Kasza, 1993: 4).

El contrapès fou l'empenta rebuda per la devoció de la població cap a l'emperador, naixent llavors el que s'anomena el "*kokutai*", terme que descriu la ideologia imperial oficial del país, reforçant el mite de l'emperador i la creença en un l'Estat-família harmoniós sota el règim imperial directe que es proclamava inamovible des del 660 aC. La idea inclou a més la devoció popular cap a l'emperador per la història japonesa i la superioritat de la "raça japonesa" pels seus orígens divins. Tot i així, intel·lectuals japonesos esquerrans de la postguerra expliquen que al començament de Meiji la població comuna ni tan sols coneixia l'existència de l'emperador, i el van introduir mitjançant el discurs que l'emperador descendia de la deessa Sol Amaterasu i manava al Japó des de sempre (Wakabayashi, 1991: 26-29).

2.3. La premsa primerenca

Atès que els líders de la Restauració veien la premsa com a element essencial per a la disseminació ràpida de la tecnologia occidental necessària per modernitzar el país, el govern va comprar còpies de diaris de Tòquio i les va distribuir per la nació, va proveir tarifes especials per a l'enviament postal de publicacions i va donar suport a

l'obertura de diaris a moltes províncies on no hi havia premsa. Però malgrat aquest interès per difondre els diaris, fins a la Constitució del 1889 la legislació de la premsa canvià freqüentment d'acord amb les crisis polítiques. Com que el Japó no va tenir constitució fins al 1889, abans d'aquell moment els límits eren redefinits amb cada ordenança (Kasza, 1993: 3-8).

El 1868 una llei va abolir tots els diaris existents i només els editors vistos com a acceptables rebrien una llicència en el futur. Així, el destí de la premsa va continuar en mans de la burocràcia. Poc després, l'any 1869 es van establir limitacions estretes sobre la premsa autoritzada. Els editorials van ser pràcticament prohibits i es va restringir la recerca independent de notícies. “Qualsevol que promulgués els seus punts de vista, acusés els altres, publiqués falsament secrets polítics o fes declaracions que conduís un altre a pràctiques lascives serà castigat” (Wildes, 1927: 603). L'objectiu de fons –més enllà de pretensions moralistes– era prohibir la crítica de la política governamental. Tres anys després la llei esdevingué més severa encara quan es prohibí a la premsa “imprimir falsedats sobre les lleis” o “comentar de qualsevol manera les lleis existents” (Wildes, 1927: 603). De manera molt ràpida, per tant, la llibertat de premsa quedà reduïda a la llibertat d'escriure en favor del govern.

Més tard, a l'octubre del 1873, es va emetre un decret anomenat “Estipulacions de la Premsa” (Mitchell, 1983: 34). La legislació del 1873 es va elaborar a causa de la forta divisió que es va produir entre l'elit política sobre si envair o no Corea. Naturalment, davant la divisió governamental, la premsa hauria actuat correctament donant suport a una o altra part perquè totes eren en el poder i la llei no prohibia donar-les-hi suport. Aquest debat proposat per un dels consellers de l'emperador Mutsuhito, Saigō Takamori (1827-1877), va sorgir pel fet que Corea no havia acceptat obrir relacions directes amb el nou govern de Meiji. Finalment la proposta d'invasió va ser rebutjada el setembre del 1873 pel Gran Consell (Henshall, 2004: 78). Quan els qui estaven a favor de la conquesta immediata van dimitir, el nou codi es va establir per tal de controlar una crítica creixent que mostrava les divisions internes i que s'afegia a l'oposició civil, malgrat que les capacitats per fer la guerra encara estaven ben lluny (Kasza, 1993: 4). Prohibia “atacar la Constitució, discutir les lleis, o obstaculitzar la manera de treballar de les institucions nacionals per l'advocacia persistent d'idees estrangeres”... “Es prohibeix afegir observacions impertinents de les lleis a les

publicacions dels diaris” (Wildes: 1927: 603). A més, als editors també se’ls va prohibir publicar comentaris sobre els funcionaris. Al decret apareix per primera vegada *kokutai* com a element protegit de crítica escrita (Mitchell, 1983: 36-37).

La llei tanmateix permetia el dret de petició a la població. El gener del 1874 diversos liberals demanaven un govern representatiu, i “cada diari que gaudia de la llibertat de premsa” va discutir l'assumpte lliurement. Alguns arremeteren lliurement contra les accions de l'administració, mentre d'altres fins i tot van demanar la decapitació literal del Primer Ministre (Wildes: 1927: 603).

Les noves regulacions legals fetes més endavant no van eliminar el dret de petició, per la qual cosa calgué prohibir la possibilitat que la premsa aprofités cada petició per criticar al govern. Per això s'establí un sistema de censura prèvia: es prohibien les publicacions sense el permís previ de les autoritats (Wildes: 1927: 603). El silenci imposat a la premsa no va acabar de funcionar perquè un grup que va dimitir del govern, tot preparant una revolta militar, emprava les seves publicacions per pressionar per l'assassinat dels líders d'Estat i per la caiguda del règim. Tot això va portar encara regulacions més dures el 1875, i durant les rebel·lions que van seguir el 1876 i 1877, el Ministeri de l'Interior va instituir controls d'emergència policials sobre tots els informes de les rebel·lions (Kasza, 1993: 4). Les publicacions que varen passar el control, no obstant, van enfurismar les autoritats, i per aturar l'oposició es van prendre regulacions dràstiques promulgades pel decret imperial del 28 de juny del 1875 (Wildes: 1927: 604).

2.4. L'Ordenança de Premsa del 1875 i reformes posteriors

L'Ordenança de Premsa de juny del 1875, inspirada en la llei de premsa francesa del 1852 promulgada per Napoleó III (Howland, 2002: 116) fou dirigida principalment contra premsa reaccionària (Kasza, 1993: 7) que era la única que fins aleshores havia aconseguit una posició còmoda. Ara per publicar, era obligatori escriure el nom i l'adreça de l'editor, a més donava responsabilitat als escriptors de les revoltes que es produïssin a causa de la seva influència –segons el parer de l'autoritat–, amb empresonament de fins a tres anys i multes de fins a 500 iens. També es castigava amb empresonament per difamacions o insults i prohibicions de llibres “obscens” o “immorals” (Mitchell, 1983: 47-49). Una altra innovació de la llei de premsa del 1875 fou el bloqueig de publicació d'informes d'audiències preliminars en jutjats abans de

l'anunci de la sentència contra l'acusat, a més de comentaris sobre les deliberacions d'autoritats judicials (Wildes: 1927: 603).

El juliol del 1875 es va incloure una nova notificació en les regulacions de difamació, per la qual qualsevol diari o revista que hagués publicat algun comentari referint-se a funcionaris, companyies o ciutadans privats estava obligat a inserir una explicació o correcció que les persones designades demanessin. Poques setmanes després es va prohibir també –una vegada més– la publicació de temes del govern, tot i que estava permesa amb les lleis de premsa del 1873. Com a exemple hi ha la crítica de la revista *Hyōron* contra el govern, on deia que al futur els buròcrates menys progressistes probablement intentarien treure els drets a la població. “Diem això per poder conèixer quina acció s’hauria de prendre”. L'editor de *Hyōron* va ser dut al tribunal i empresonat dos anys, així com l'editor de *Chōya*, amb vuit mesos per un editorial semblant (Wildes: 1927: 603-606).

La repressió de l'administració féu als periodistes abandonar la crítica explícita per recórrer a l'al·legoria, com referències a Pèrsia i Turquia a causa de la incompetència dels seus governs, així com lloances iròniques de la liberalitat de l'administració japonesa (Wildes: 1927: 606). Aquesta ordenança del 1875, tot i que autoritzava l'enjudiciament d'editors, no permeté a l'Estat tancar una publicació. Quan un editor anava a la presó, un altre podia reemplaçar-lo i continuar sota el mateix propietari. D'aquesta manera el control de l'Estat encara no era complet (Kasza, 1993: 7).

El gener del 1874 s'havia creat el Consell de la Policia Metropolitana (*Keishichō*), amb la funció de cercar i prendre accions preventives contra les ofenses polítiques (Mitchell, 1983: 66) i dos anys més tard es feu una esmena de la llei, el 5 de juliol del 1876, atorgant al Ministeri de l'Interior el dret de prohibir o suspendre publicacions periòdiques “considerades danyoses per a la pau del país”. Durant els deu dies següents, es prohibiren el *Hyōron Shinbun* i altres tres diaris, i cap a la darrereria del 1876 només dos o tres diaris s'atrevien encara a tractar temes del govern (Wildes: 1927: 607). Quan els editors de publicacions prohibides demanaven permisos per a altres capçaleres, el Ministeri de l'Interior de nou sol·licità una nova llei per aturar aquesta pràctica, així que el desembre del 1876, el Ministeri anuncià que denegaria permisos a qualsevol amb publicacions que prèviament haguessin estat prohibides (Kasza, 1993: 8).

Als següents anys encara aparegueren més canvis a les regulacions. El 1881, l'Exèrcit publicà una regulació on s'empresonaria els militars que assistissin a debats o actes polítics o que expressessin les seves idees polítiques per escrit. A poc a poc sorgia la idea "modelar les ments de la població". En aquest marc, el 1883 el Ministre de l'Interior Yamagata emfasitzà la importància de l'educació per a aquest adoctrinament (Mitchell, 1983: 65-83). Les restriccions de premsa més severes foren aquelles imposades el 1883 per lidiar amb el Moviment de Llibertat i de Drets Populars quan, finalment, el govern acceptà redactar una constitució. Entre 1883 i 1887 hi hagué 174 retiraments de publicació, quatre prohibicions i 198 periodistes empresonats (Kasza, 1993: 4-5). L'objectiu era transparent: ja que finalment s'hauria de redactar una constitució que impediria l'arbitrarietat dels decrets successius, calia que en el procés de redacció no es poguessin sentir les veus més liberals i democràtiques.

Per tal d'ampliar més el control sobre els dissidents, s'emeté l'Ordenança de la Preservació de la Pau el 25 desembre del 1887, on es prohibeixen les societats secretes i les reunions clandestines i els líders o instigadors d'aquests grups rebrien un càstig especial. La policia podria aturar qualsevol reunió interna o externa; qualsevol persona que pertorbés "la pau pública" o que conspirés per fer-lo seria cridat pel cap del Consell de la Policia Metropolitana o per les autoritats locals, amb la sanció del Ministre de l'Interior, i seria allunyat almenys a set milles i mitja del palau imperial o del lloc d'estada de l'emperador durant tres anys. Es preveien encara altres càstigs amb exilis, presó i multes (Mitchell, 1983: 85).

Havent empresonat la majoria dels líders de l'oposició i desterrat d'altres de Tòquio, el govern relaxà la seva ordenança de premsa el desembre del 1887, després que el projecte constitucional estigués a punt de completar-se. Per primer cop les autoritats abandonaren el sistema de llicències i només requerien una notificació de la intenció d'obrir una publicació (Kasza, 1993: 6). Pel que fa a la premsa escrita, l'ordenança deia: "Qui pertorbés la tranquil·litat pública o qui imprimís tals llibres o imatges, serà, a més de les penes escrites al Codi Penal i a les Regulacions de Publicació, responsable de confiscació de les planxes utilitzades per la seva preparació i publicació" (Mitchell, 1983: 85). No es podria dir res que minvés el sistema de govern existent o pertorbés les lleis constitucionals. Un altre element era que cap estranger podria posseir, editar o publicar un diari japonès. D'altra banda, els informes sobre

judicis dels considerats criminals no es farien fins que el veredictes preliminar fos anunciat. A més, es necessitava un dipòsit econòmic per a tots aquells que desitgessin publicar en un diari que tractés temes polítics, el qual serviria de garantia davant de les possibles sancions. Tanmateix, no apareixia la provisió on els escriptors eren considerats culpables per ofenses instigades pels seus escrits. Els editors eren lliures de promulgar els seus punts de vista, sempre que les opinions no fossin considerades perjudicials per a la pau pública o subversiva de moral pública, segons el criteri de les autoritats. L'arbitrarietat d'aquesta clàusula –que deixava portes mig obertes a actituds opositors– estimulà la crítica freqüent per part dels periodistes del 1887 endavant. Ni tant sols les esmenes fetes el 1897, que deixaren la llei del 1887 quasi intacta, aconseguiren el control “ideal” de premsa des del punt de vista més reaccionari, tot i que van fer possibles les supressions permanents sempre després de procediments judicials. El Ministre de l'Interior va poder encara suprimir qualsevol article particular que considerés subversiu del sistema polític, alterés les lleis o anés en detriment de la família imperial. Es va afegir el Ministre d'Assumptes Exteriors com a autoritat que podia retenir una publicació, i la desatenció de les retencions portava una suspensió automàtica de la publicació (Wildes: 1927: 608-610).

Cap al 1889 hi havia 647 diaris i revistes operatius, 164 els quals tractaven de temes més o menys polítics (Kasza, 1993: 6). Es podria dir que, finalment, la premsa japonesa havia aconseguit un precari estatus com a premsa liberal, malgrat el control i les interferències, tot i que quedava a anys llum del que en aquella època es considerava com a situació estàndard a la premsa occidental. Més que França, Gran Bretanya o Estats Units –models econòmics del procés Meiji–, el model d'opinió pública japonès a finals del segle XIX recordava al de la Rússia tsarista.

2.5. La Constitució del 1889

La Dieta (parlament) es va crear el 1889 i molts dels membres de la cambra baixa eren o havien estat periodistes (alguns dels quals havien estat a la presó per violacions de censura (Kasza, 1993: 14)) i proposaven revisions de la Ordenança de Premsa (Mitchell, 1983: 112-113). La Constitució, creada el mateix any, contenia dos mecanismes principals que protegien l'autonomia de la premsa: els poders legislatius d'una cambra baixa elegida i un poder judicial independent. L'article 29 afirmava que els japonesos gaudiran, “dins dels límits de la llei”, de la llibertat de discurs, escriptura,

publicació, reunions públiques i associacions. La llei era per definició un estatut aprovat per ambdues cambres de la Dieta i les regulacions ministerials no estaven qualificades com a lleis. Llavors, segons l'article, no podien interferir a la premsa, només una llei aprovada per les autoritats elegides podria limitar l'autonomia de la premsa, i l'enjudiciament dels delinqüents seria efectuat per un sistema de tribunal independent (Kasza, 1993: 10). Tanmateix, frases com ara “dins dels límits de la llei” il·lustren que la nova norma no garantia absolutament els drets civils (Mitchell, 1983: 104). Un element molt freqüent en el cas de la legislació japonesa és que la terminologia de les lleis era d'alguna manera indefinida. El *Tōkyō Nichi Nichi* en trobar difícil d'entendre què estava exactament prohibit, va preguntar al Ministeri de l'Interior, però aquest va retornar les seves preguntes, dient que “donar explicacions no era el seu treball”. Per tant, esdevingué una època d'inseguretat –fins i tot de terror– per als periodistes, arribant una vegada més a la suspensió de publicacions del *Hyōron Shinbun* ja que deu dels seus editors arribaren a ser simultàniament a la presó (Wildes: 1927: 605). A més, la inserció de llibertats civils a la Constitució Meiji no es basava en teories de dret natural, contracte social o sobirania popular. Les llibertats dels subjectes tenien l'estatus de dons atorgats per l'Emperador –com la Carta Atorgada a França el 1815 o l'Estatut Reial a Espanya el 1834– i la Constitució es va proclamar en nom de la seva autoritat (Kasza, 1993: 10). La Constitució acordava una llibertat de premsa “dins dels límits de la llei”, però les ordenances imperials durant la guerra sinojaponesa i la guerra russojaponesa anul·laren la concessió, aprofitant la situació extraordinària d'estat de guerra.

Si bé les supressions permanents havien de fer-se només després d'un procés judicial, qualsevol dels quatre ministres podia prohibir la venda i distribució de qualsevol número (Wildes: 1927: 601). Àdhuc, tot i que en principi els judicis s'havien de conduir públicament, la Constitució va donar poder als tribunals per tal de mantenir-los en secret quan fos “necessari” per salvaguardar l'ordre públic i la moralitat. La resposta a la pregunta de com podien afectar les mesures burocràtiques a la premsa, quan estava específicament exposat que només les lleis de la Dieta podien comprometre les llibertats dels subjectes era que no hi havia mitjans adients per preveure que els buròcrates poguessin traspasar la seva autoritat assignada (Kasza, 1993: 12). A la Constitució també es reflectia el terme “Ordenança Imperial d'Emergència”, que dona

poder al Ministre de l'Interior per demanar inspecció prèvia d'articles, fotos, etc. relacionats amb assumptes exteriors (Mitchell, 1983: 105). A més, si no eren aprovades a la següent Dieta, perdien la seva validesa. Es van emprar decrets imperials d'emergència per tal d'aturar la premsa en quatre ocasions abans de l'establiment d'un govern de partits. L'Ordenança de Premsa del 1887 encara estava vigent, i tot i que va haver-hi propostes de la cambra baixa per reformar-la, aquestes propostes van ser aturades per la conservadora Cambra dels Parells. Durant dotze reunions de la Dieta entre 1890 i 1898, es van presentar 19 propostes per reformar l'Ordenança de Premsa, però cap ni una va ser aprovada (Kasza, 1993: 13-15).

Tot i així, el 1896 l'autonomia de premsa va millorar. Ōkuma Shigenobu, ovella negra dins de l'elit de Meiji va demanar un tractament més tolerant de la premsa com a condició per entrar al *gabinet* (grup de la Dieta en el poder, format pel Primer Ministre i membres designats per ell) de Matsukata. En conseqüència, el Primer Ministre va donar suport a un projecte de llei abrogant el poder burocràtic de censurar o suspendre la publicació de diaris i revistes i va passar l'aprovat de la Dieta el març del 1897. El projecte de llei donava poder a les corts per aturar una publicació, però encara era un canvi liberal: del 1890 a 1896, els buròcrates van suspendre òrgans de premsa en 654 ocasions; del 1897 a 1908, amb aquest poder confinat a la judicatura, només van ser suspeses 21 publicacions. D'alguna manera fou un triomf de la Cambra dels Representants i una reivindicació d'aquells obstinats per treballar pel canvi del sistema constitucional. Al començament del segle XX el sistema regulat d'opinió pública japonès semblava acostar-se, a poc a poc, als models liberals en què teòricament s'inspirava. Tanmateix, tot i un continu creixement a la influència de la Dieta, després del 1897 a la reforma explicada no la va seguir cap nou codi de premsa que consagrés la seva liberalització plena (Kasza, 1993: 13-15).

3. FINAL DE MEIJI, TAISHŌ I PRINCIPI DE SHOWA (1900-1929)

3.1. La guerra russojaponesa

Des que començà la guerra amb la Xina, l'oportunitat de l'intercanvi lliure d'idees i discursos en publicacions disminuï bruscament, una vegada més (Jansen, 2002: 612). Al principi del segle XX, l'antic esperit de Meiji d'autosacrifici i la seva moral de respecte absolut a l'autoritat van estar amenaçats per les idees que el govern considerava d'egoisme i individualisme (Mitchell, 1983: 134). A més, hi havia protestes pacifistes contra la guerra amb Rússia, on el moviment socialista i petits grups cristians van jugar un paper important. Un grup d'estudi anterior es va crear el 1898 i el 1901 es va formar el Partit Social Democràtic tot i que fou ràpidament prohibit per la policia (Jansen, 2002: 491).

Tan bon punt començada la guerra, tots els coneguts com a radicals d'esquerra i els seus partidaris van estar sota vigilància (Mitchell, 1983: 136). La Llei de la Pau de la Policia del 1900 es va dissenyar específicament per aturar l'organització de grups considerats radicals i la difusió del seu pensament. La Secció del Llibre de l'Oficina de la Policia es va ocupar de la literatura, on predominaven els corrents naturalistes i realistes, i els llibres occidentals “perillousos” (Jansen, 2002: 505). S'emet una ordre el 1904 del viceministre del Ministeri de l'Exèrcit, Ishimoto Shinroku, dirigida a les autoritats locals on prohibeix als socialistes tenir contacte amb famílies de militars o de veterans. Des del punt de vista del viceministre, els socialistes advoquen coses com “no a la guerra” i la “divisió igualitària de la propietat”, idees que per a ell “no encaixen en els actuals objectius de la nació” (Mitchell, 1983: 137).

En aquella època, els grups nacionalistes pressionaven el govern per prendre mesures severes contra Rússia, mentre que els grups antiguerres es formaren a través del pacifisme cristià, l'humanitarisme i el socialisme. *Heimin Shinbun* (Diari del Plebeu) n'era el principal amb molts antics membres del diari *Yorozu Chōchō*, que es va tornar proguerra l'octubre del 1903 per pressions del govern. La modesta circulació del *Heimin Shinbun* (3500 al començament, assolint els 8000) creia en l'impacte que tenia a l'opinió pública. Malgrat l'empresonament del seu editor, la campanya antiguerres va continuar sense descans, i el govern va respondre amb més empresonaments. Miraculosament, el *Heimin Shinbun* va sobreviure durant la guerra car era un negoci independent i no un diari oficial del partit polític Associació pel Socialisme. L'Exèrcit va mantenir els seus

periodistes sota constant vigilància, per tal de prevenir l'expansió del socialisme, que temia que desmoralitzés les tropes. Finalment, la companyia *Heimin Shinbun* va tancar l'octubre del 1905, com a resultat de la prohibició de publicació sota la llei marcial decretada en resposta del Motí de Hibiya el setembre del 1905. Tot i així, la campanya antiguerres dirigida pel *Heimin Shinbun* va subministrar la més rigorosa crítica social de la guerra, exposant la duresa no explicada causada per la guerra.

La guerra començada el febrer del 1904 va ser un regal del cel per a la indústria editorial, i cap empresa de publicacions es va perdre aquesta gran oportunitat comercial. Val a dir que la visualització de la guerra via diversos mitjans culturals va ser la majoria dels cops el resultat d'una col·laboració propera entre les institucions de l'Estat (especialment Exèrcit i Marina) i el sector comercial. Es crea una visió “bona” de la guerra que era molt diferent de la realitat. *Heimin Shinbun* critica els mitjans que commouen els lectors amb informes exagerats de les proeses militars japoneses per tal de vendre més còpies (Shimazu, 2008: 36-39).

En general, els japonesos entenien la importància del deure vers l'Estat, però tot i així els joves no es van afanyar per unir-se a les files. El problema fou especialment greu per a les famílies de la classe baixa que depenien del treball dels joves. La seva mobilització va robar a moltes llars pobres el principal suport econòmic (Shimazu, 2008: 41).

Amb la guerra, l'administració trobava necessari enfortir el seu control amb una ordenança imperial que restringís la llibertat de premsa. Més de dues-centes publicacions periòdiques van ser suspeses per crítiques sobre el Tractat de Portsmouth. La llibertat de premsa, com garantia la Constitució, “dins dels límits de la llei” va esdevenir quelcom il·lusori en temps d'emergència nacional (Wildes, 1927: 610).

El Motí de Hibiya es va desencadenar per la indignació cap al Tractat de Portsmouth del setembre del 1905 i durant dos dies des de la tarda del 5 de setembre Tòquio va caure en la anarquia. Es va decretar la llei marcial el 6 de setembre i va romandre en efecte fins al 29 de novembre. Un altre decret d'emergència temporal va prohibir la publicació de 39 diaris i revistes. Hi hagué 311 arrestos i 527 baixes, incloent-hi 17 morts, sent 500 baixes per part del govern, la majoria policies. Els esvalots es van escampar pel territori japonès, i foren sufocats amb més arrestos. Es va

exposar la feblesa de l'Estat contra els arravataments d'una protesta civil a gran escala, a més de la manca d'una societat patriòtica fortament unificada (Shimazu, 2008: 46-48).

Kita Ikki, un defensor del socialisme nacional va publicar el 1906 *Kokutai oyobi junsui shakaishugi* (La nostra política nacional i socialisme pur), que va ser ràpidament prohibida. Kita atribuïa el fracàs de la revolució a la Xina en gran mesura a l'avarícia del capitalisme japonès. El futur del Japó a Àsia, conclouia, estava limitat si no es pren una renovació social i institucional (Jansen, 2002: 602). Més tard, el juliol del 1908 Katsura formà la seva segona administració i demanà més vigilància als esquerrans. El Primer Ministre ordenà l'arrest de tot aquell qui s'adherís al socialisme i la destrucció de literatura subversiva. Es crearen informes secrets de la policia sobre "socialistes" per tenir-los vigilats (Mitchell, 1983: 140).

3.2. La Llei de Premsa del 1909

El 14 d'abril del 1907, *Heimin Shinbun* va ser de nou acusat de violacions de la Llei de Premsa i a més aquell any almenys es van prohibir 10 llibres sobre el socialisme (Mitchell, 1983: 137-140). L'any següent, el 1908 hi hagué un escàndol de censura per la projecció de *Lluís XVI i la Revolució Francesa*, un film bastant incendiari per mostrar-se en una nació que proclamava la descendència divina del seu sobirà. No és d'estranyar que el dia anterior fos forçada a retirar-se com a "amença per a la pau pública". Es va canviar el títol a *El rei de la cova de la muntanya* i el narrador (*benshi*) va identificar la parella real com a "líders d'una banda de lladres de les muntanyes d'Estats Units", mentre que la gentada de la Bastilla esdevingué "un grup de ciutadans irritats que cooperaven lleialment amb la policia per tal d'esclafar els bandits" (High, 1984: 107).

L'any següent, el gabinet de Katsura Tarō va respondre al radicalisme percebut amb una nova llei de premsa amb provisions que permetessin a la policia controlar i detenir millor els considerats radicals esquerrans (Jansen, 2002: 506).

La llei del 1909 fou una llei inspirada en el control de premsa preconstitucional (Mitchell, 1983: 144). Van quedar prohibits de publicar i editar els militars actius, menors, presos i en llibertat condicional i residents fora de l'imperi. Per fundar una publicació periòdica s'havia de notificar abans a les autoritats, indicant el nom del propietari, publicador, editor cap i impressor, i enviar una fiança. A més, s'havien d'enviar còpies per a inspecció a la central del Ministeri de l'Interior, al govern local i a

les oficines dels fiscals locals i regionals. Quedaren prohibits: processos judicials, audiències judicials i deliberacions de la Dieta, documents o peticions de l'Estat no publicats, incitació del crim, profanació de la família imperial, assumptes que perjudiquessin la Constitució, advocar canvis del règim polític, tot allò subversiu de l'ordre públic o dels comportaments i morals i informació prohibida dels Ministeris de l'Exèrcit, Marina o Exterior. Si hi hagués històries “falses” o “difamadores” demanades pel partit afectat havien de corregir-se i publicar-se sense càrrecs. A més, el Ministeri de l'Interior podia aturar una circulació de qualsevol número que “amenacés l'ordre públic” o els comportaments i morals, i prohibir futures publicacions de continguts similars per la mateixa revista o diari. El Tribunal de Justícia podia acabar amb una publicació per portar elements prohibits pels Ministres de l'Exèrcit, Marina o Interior, pertorbar l'ordre públic o els comportaments i morals, o violar les clàusules sobre la família imperial, règim polític o Constitució. Hi havia també responsabilitat legal per als continguts d'un article compartit per l'editor cap, editors subordinats que treballessin en l'article i l'autor, i per algunes ofenses, el qui publicava i l'impressor (Kasza, 1993: 19). Esmenes fetes el 1909 van endurir la situació, ja que la quantitat de dipòsit requerit pels diaris que tractaven notícies polítiques s'havia triplicat. Es van afegir també proteccions addicionals contra diaris publicats a països estrangers, mitjançant la promulgació que deia que qualsevol publicació periòdica que ofengués dues vegades en un any contra la pau o el bon ordre del Japó li denegaria permanentment l'ús del correu japonès (Wildes, 1927: 611).

Tant legisladors com periodistes acceptaven la Llei de Premsa principalment perquè estaven convençuts pels portaveus del govern que els principals blancs eren radicals polítics i pornògrafs. Val a dir que tot diari tancat per ordres judicials des de la reforma legal del 1897 a la Llei de Premsa del 1909 tenia relació amb el moviment obrer o el socialisme. La nova llei estava dirigida a diaris del govern, o diaris sobre esdeveniments de l'època, mentre que la premsa purament artística, científica i estadística estava regulada per la Llei de Publicació del 1893 (Kasza, 1993: 17-18). Tot i que el Ministeri de l'Interior podia suspendre la publicació de diaris i revistes, prohibir la circulació d'edicions específiques, i ordenar la supressió de passatges de llibres i revistes abans de publicar-se, els editors evadien tals controls mitjançant estratègies com distribuir una publicació abans de lliurar una còpia als censors, lliurar còpies

autocensurades a les autoritats de l'Estat abans de reimprimir els continguts anteriors a la impressió oficial, fer servir pseudònims pels autors, i fer servir *fuseji* (cercles o creus que substitueixen caràcters) en comptes de paraules o passatges que les autoritats segurament censurarien (Silverberg, 1991: 74). Tanmateix, aquests mètodes no sempre funcionaven. L'article de Mizuno, "*Yōshū Hekiga*" (Fresc), al *Chūō Kōron*, tot i que era ple de *fuseji*, quan va ser reimprès com a llibre l'abril del 1911 exactament en la mateixa manera, va ser prohibit (Mitchell, 1983: 163). A la fi, en tancar-se la primera dècada del segle XX, el poc que s'havia avançat en matèria de llibertats civils i, en particular, de llibertat d'expressió, va ser enderrocat per la por al socialisme i la lògica de la censura militar en temps de guerra.

3. 3. Primeres dècades del segle XX: l'aparició del "pensament perillós"

Al principi del segle XX, Kōtoku Shusui va publicar un atac a l'imperialisme, que l'etiquetava com "l'espectre del segle XX", i un llibre sobre l'essència del socialisme. També va fundar *Heimin Shinbun* (Diari del Plebeu), prohibit més tard, però no abans de publicar-se la primera traducció del *Manifest comunista* de Karl Marx. Conegut com a líder d'un grup anarquista i condemnat per "alta traïció" per planejar –suposadament– l'assassinat de l'emperador Meiji, fou executat el 1910 amb altres anarquistes. L'execució per "alta traïció" de Kōtoku i altres anarquistes van mostrar la por del govern cap al radicalisme esquerrà i la seva disposició a no tolerar la seva mera existència. L'any següent, el 1911, es creà l'anomenada "Policia Especial Superior", també anomenada "policia del pensament", amb la funció de suprimir l'escampament d'ideologies perilloses i d'investigar i controlar moviments socials, informant al Ministeri de l'Interior (Mitchell, 1983: 146).

El 1912 de sobte mor l'emperador Meiji. Les campanades de l'enterrament van ser interpretades com una crida a la gent a "entrar en raó". El pessimisme, els bons modals i la reflexió profunda eren els mots d'ordre del moment (High, 1984: 52). Hiratsuka Raichō, fundadora de la revista *Seitō*, publicà *Marumado yori* (Des d'una finestra circular) l'1 de maig del 1913, on apareixien temes com la "nova dona" (*atarashii onna*) i la "dona desperta" (*mezametarū onna*), exemples triats de les obres d'Ibsen. Suposadament el llibre va ser censurat perquè "corrompia les morals públiques". També el 1916 se censurà la col·lecció d'articles de Yoshida Genjirō sobre dones a la revista *Shinkōron*, titulada "*Josei no Shinkenkyū*" (Nova recerca sobre les

dones). Probablement va ser el primer estudi científic sobre les dones en una publicació periòdica (Mitchell, 1983: 243).

L'ús del poder del Ministre de l'Interior de "prohibició de venda i distribució" entre 1903 i 1917 va ser fet servir 1326 vegades en casos que envoltaven la pau i moral públiques. La "prohibició d'un article similar" s'emprà 72 vegades, i la "suspensió de publicació", 97 vegades, especialment el 1910 (11), 1916 (16) i 1917 (13). Els llibres prohibits entre aquest període assoliren els 980. Pel que fa a les tècniques per evitar la censura a l'època, l'al·legoria i sarcasme de vegades no van ser detectats pelsensors. Ōsugi i d'altres anomenats radicals aprengueren el truc de no ser tan explícits. Kawakami Hajime confessà que escrivint el seu *Binbō Monogatari* (Història de la pobresa) el 1916, "tenia por de ser confós amb els anarquistes". Per tant, en comptes de fer servir la paraula "socialisme", va fer servir la paraula "nacionalisme" (Mitchell, 1983: 156-165). La censura voluntària provocava que escriptors i editors s'acostumessin a escriure menys del que pensaven, pel que l'aparell de censura en aquest punt de vista va ser eminentment amb èxit. Els editors de vegades venien còpies després de ser censurades atès que era impossible per a la policia apoderar-se'n de totes (Mitchell, 1983: 243). Es pot dir que la censura entre 1900 i 1917 va ser efectiva en el sentit d'esclafar les publicacions esquerranes, i pel que fa als escriptors generals, un criteri no precis va afavorir l'autocensura (Mitchell, 1983: 170).

3.4. Anys 20: davallada del sentiment nacional

Després de la Primera Guerra Mundial, l'individualisme, materialisme i feminisme eren vistos per les autoritats com a amenaces a la nació japonesa, així com el socialisme i el comunisme, sent comunes les referències a la "puresa" i prevenció de la "decadència i degeneració" (Tipton 2008: 707). Al mateix temps i com a "compensació", aparegué una societat més consumista, en forma de centres comercials que oferien productes de la llar, roba, i cafeteries. D'alguna manera la millora relativa dels nivells de vida contrapesà el descontentament polític. Tanmateix, la jactància relacionada amb les guerres sino i russojaponeses va augmentar el desig de la població per les notícies. No només notícies anunciades per l'Estat, sinó també de resistència, com la dels motins del 1918 per la pujada del preu de l'arròs (Silverberg, 1991: 68-69). Però d'altra banda hi hagué una supressió brutal de la dissidència política i de la llibertat acadèmica i civil en nom de clarificar el *kokutai* (Wakabayashi, 1991: 25). Els sectors

polítics més conservadors i, en general els entusiastes de la *mà dura* governamental, per la seva part feien tots els possibles per combatre el que ells anomenaven “radicalisme” (Jansen, 2002: 546). Tot i així, a causa de la pressió dels motins de l’arròs i de l’habilitat de “negociar” amb els altres membres de la Dieta, el 1918 el primer gabinet creat per representants de partits de la cambra baixa va prendre el control de l’Estat creat a Meiji, desplaçant el poder als oligarques *genrō* (pares de la nació Meiji) (Kasza, 1993: 20-23). Tanmateix, del que s’esperava d’un govern més democràtic (elegit per votació) i ple de promeses constitucionals a favor de la “voluntat del poble”, amb l’arribada al poder no va deixar d’haver-hi pactes i compromisos amb les elits independents (Gordon, 2002: 164). Pel que fa a la premsa, realment va haver-hi més restriccions que expansió de drets (Kasza, 1993: 23).

Cap al 1920, el 18,1 per cent de la població vivia a àrees urbanes. Amb l’expansió de la indústria i les noves relacions de mercat amb Europa, Estats Units i Àsia, el Japó es va transformar de ser un país deutor a ser una nació creditora. La primera davallada va venir el 1920 amb el col·lapse de la postguerra, que resultà d’una extensió de crèdit dels bancs. L’economia es va recuperar cap al 1922, però va delmar de nou amb el terratrèmol del 1923. L’apogeu de la reconstrucció del 1924 va ser portat a la seva fi per la crisi financera del 1927, agreujada per una depressió mundial dos anys després (Silverberg, 1991: 66). Es difon l’associacionisme laboral i el desig de triomfar al món laboral (Silverberg, 1991: 80), alhora que s’exerceix una pressió per mantenir la ideologia imperial davant una cultura consumista incipient que desafiava l’aspecte productivista i estatista de la ideologia Meiji (Silverberg, 1991: 76). Es popularitzaren els llocs d’entreteniment urbans, com les cafeteries i les sales de ball, molt influïts per la cultura d’Europa i Estats Units, que es relacionaven amb el terme *ero-guro-nansensu* (eròtic, grotesc, absurd). Com a resposta cap a aquesta nova societat de consum, a la darrereria del 1920, el govern va iniciar mesures per “reformes morals”, que a la dècada del 1930 esdevindrien campanyes a nivell nacional (Tipton, 2008: 706-718). Pel que fa als llocs d’oci, tot i que el 1925 s’establí un sistema de llicències per a sales de ball i cafeteries, la policia a Tòquio efectuà 600 arrestos a bars i cafeteries cada any entre 1926 i 1928. Més tard, el setembre del 1929 s’emeté una Ordre per Establir els Principis de Control de Cafeteries i Bars expedida als caps d’estacions de policia de la capital. L’ordre prohibia que certes instal·lacions poguessin “corrompre fàcilment les morals

públiques”, com ara sales separades, banyeres per als clients, foscor excessiva i un escenari. Per prevenir el servei “eròtic” es van limitar les hores d'obertura a mitjanit i preguntar als propietaris de les cafeteries sobre els historials dels seus empleats per si havien fet alguna mena d'aquests serveis. El 1926 s'enduriren de les restriccions, prohibint als estudiants entrar a sales de ball i requerint d'escriure els noms dels clients en un llibre de visitants (Tipton, 2008: 726).

Pel que fa a la premsa, la circulació de diaris, que havia estat 1630000 el 1905 va augmentar a 6250000 (una llar de sis) cap al 1924, i el 1931 la població de 65 milions va comprar deu milions de còpies. En comparació amb altres mitjans de comunicació com la ràdio o el cinema, la premsa era el mitjà més autònom a causa de les seves ambigüitats al sistema de control i els seus intents amb èxit de resistir la censura, fins i tot els diaris que eren líders ignoraven les advertències de prepublicació (Silverberg, 1991: 69-74). A més, figures líders de la Dieta sovint advertien que la vigilància excessiva podria esdevenir contraproductiu, però quan s'enfrontaven al creixement del radicalisme antiparlamentari poc dubtaven que el Ministeri de l'Interior i Justícia havien de prendre una posició forta. Aparegueren llavors, veus d'advertència creixents contra la legislació repressiva de la Dieta (Jansen, 2002: 504-505). Per algun temps el govern va ser extraordinàriament tolerant cap al desordre organitzat per estudiants, però el març del 1928 les lluites policials a gran escala dutes a terme pel govern de Tanaka van donar fi a l'agitació estudiantil i de la revista *Shinjikai* (Jansen, 2002: 546).

Amb el judici de Morito (professor de la Universitat de Tòquio, que va publicar un article on resumia el comunisme radical rus i la societat ideal el 1920) es va marcar un punt d'inflexió al tractament del govern cap als acadèmics de les universitats d'elit. Al mateix temps, l'acusació i condemna de Morito van informar al públic general que s'estaven fent passos positius per promoure les morals tradicionals. Aquest judici a més va fer a les autoritats pensar sobre maneres de prevenir l'influx de pensament estranger perillós. I, finalment, el cas va estimular Hiranuma i altres buròcrates per crear organitzacions privades per reformar l'esperit nacional i combatre la subversió (Mitchell, 1983: 183-186). En fer l'intent de controlar les morals públiques realment s'intentava controlar el pensament. Hi havia associacions no governamentals que també pressionaven pel canvi moral, com l'Associació de Protestants de la Societat de la

Puresa (*Kakuseikai*), que demanava restriccions a cafeteries així com l'aboliment de la prostitució. Grups privats i públics, així com individus sovint treballaven plegats per “netejar” la nació de la degeneració moral, revifar la família i inculcar valors de treball dur, estalvi i cooperació. A més de la premsa, hi havia una preocupació del govern pels nous entreteniments de la ciutat, i cercava polítiques socials que asseguressin un ús efectiu i saludable de l'oci. Tachibana Takahiro, cap de la subsecció de la Secció de Censura de l'Oficina de la Policia Metropolitana (*Keishichō*) va donar suport a la proposta de construir un teatre nacional perquè Tachibana creia que el drama era molt més poderós que les novel·les i les pel·lícules pel que fa als efectes de l'intel·lecte, emoció, imaginació i els sentiments de l'audiència. Tachibana també va promocionar la idea del Ministeri d'Educació de produir un llibre de text amb instruccions detallades de com actuar (Tipton, 2008: 707-712).

El govern de la coneguda “democràcia Taishō” dels anys 20 abans d'arribar al poder anava en contra de l'oligarquia i el despotisme de les elits i prometia millores socials i més “demòcrates”, quelcom que fa pensar que en teoria seria més permissiu als mitjans. Tanmateix, com succeeix en molts casos d'una arribada al poder, els seus líders es van acabar acomodant i es van centrar a protegir el seu partit, atacant les veus contràries al sistema parlamentari. Amb els diaris líders de premsa hem vist que hi havia certa tolerància, probablement pel seu fi comercial i per un govern que normalment es portava bé amb les elits empresarials. Era també permissiu en un principi amb les revoltes estudiantils, tret quan ja s'acostaven a idees més properes al comunisme. S'accentuaren les manies conspiradores cap als grups esquerrans, creant organismes i subdivisions noves per no només prohibir, sinó també dissenyar una moral “tradicional” i implantar-la a tots els mitjans.

3.4.1. La Llei de Preservació de la Pau del 1925 i la persecució del comunisme

La pedra angular de la repressió al Japó imperial fou la Llei de Preservació de la Pau del 1925, que coincidí amb el despertar d'un moviment comunista incipient. Els ressons de la revolució bolxevic del 1917 alarmaren encara més conservadors i liberals, pel que l'Estat va preparar maneres de control més repressives (Jansen, 2002: 491-504). El Partit Comunista Japonès es va formar el 1922, però va ser dissolt el 1924 quan el seu líder Yamakawa Hitoshi va concloure que calia una educació i una preparació per organitzar les masses, en comptes de conspirar contra una elit petita, que era el que

suposadament feia abans el partit. El partit va ser reconstruït el 1925, però aquell any l'aparell repressiu de l'Estat fou reforçat amb l'esmentada Llei de Preservació de la Pau. Com a conseqüència els seus membres actius conspiradors del govern van quedar reduïts a una minoria (Jansen, 2002: 506-546). La nova llei deia:

Qualsevol que hagi organitzat una associació amb l'objectiu d'alterar el *kokutai* o la forma de govern o perjudicar el sistema de propietat privada i qualsevol que s'hagi unit a tal associació amb el total coneixement del seu objectiu [...], serà subjecte de empresonament amb o sense treballs forçats en un termini que no excedirà els deu anys (Jansen, 2002: 507).

El Ministre de Justícia Ogawa Heikichi explicà que els termes com ara “comunisme” i “anarquisme” no eren al projecte de llei perquè eren difícils de definir. Tanmateix, es va triar “alterar el *kokutai* o la forma de govern” perquè abraça un significat més ampli (Mitchell, 1983: 198).

El 1925 i 1926 es van intentar revisions generals amb el declarat propòsit de proveir definicions clares i concretes de què volien dir ben bé les directrius de premsa, però en realitat la terminologia ambigua es va substituir per una altra (Wildes: 1927: 611). Tres anys després, la llei del 1925 esdevingué encara més dura. Ara discutir el *kokutai*, que s'entenia com qüestionar el sistema imperial, podia ser castigat amb pena de mort (Jansen, 2002: 507).

Malgrat que no hi havia lleis en aquell temps que designessin específicament il·legals els articles que posessin en qüestió la censura, les decisions aparentment aleatòries d'aquesta van contribuir a la por fins i tot de parlar-ne. Tot i així, alguns es van atrevir a criticar la manera poc sistemàtica que tenia el govern d'emprar-la i a preveure les conseqüències que tindria a la societat si segueix així:

Creixeran els estudiosos que només prostitueixen l'aprenentatge i se sotmeten servilment al públic. Aquest resultat, per el contrari, no exercirà una mala influència per al pensament de la població (Miki, citat a Abel, 2012: 70).

A banda d'aquesta repressió a la premsa, el de 20 febrer del 1928 s'efectuaren les primeres eleccions de sufragi universal masculí, que estimularen la creació de partits proletaris i el suport del Partit Comunista, que encoratjava perquè lluitessin, destacant la seva revista, *Bandera Roja*. Els candidats proletaris guanyaren vuit escons. Aquell mateix any hi hagué arrestos massius de comunistes. El Partit Comunista va quedar devastat per la policia, però les seves idees continuaven escampant-se pel món acadèmic, literari i teatral, així com a les premses clandestines, amb una circulació que funcionava

mà a mà. El 20 d'abril del 1929 *El Diari del Proletari* pogué publicar articles sobre els arrestos recents de comunistes malgrat l'advertiment del Ministeri de l'Interior de prohibir aquest tema (Mitchell, 1983: 200-245).

Amb els rumors de la revolució bolxevic del 1917 i els motins de l'arròs del 1918, els comunistes foren culpats encara més i considerats una amenaça més grossa per a la nació. La Llei de Preservació de la Pau va ser elaborada concretament per eradicar tot signe de comunisme al país, i el seu ús del mot *kokutai* i “contra la propietat privada” com a excusa per empresonar qualsevol individu que l'Estat considerés “perillós”. Tanmateix veiem que els temes poc ortodoxos que no concretaven idees comunistes es van salvar, potser a causa d'aquest afany del govern de voler eradicar el partit comunista.

3.4.2. *El cinema i la ràdio als anys 20*

A la dècada del 1920 la ràdio i cinema es popularitzaren. Quant al cinema, si bé al principi hi hagué més tolerància, sobretot pel que fa a les pel·lícules que venien de l'estranger, la ràdio va ser controlada des de la seva obertura al públic. Per ambdues plataformes es crearen nous organismes i subdivisions de control que de manera centralitzada establirien les bases morals que el govern desitjava.

El cinema durant la guerra russojaponesa va tenir un paper important en la difusió del valor marcial japonès no només dins del país, sinó també a Occident i al Sud-est Asiàtic (Shimazu, 2008: 41). Cap al 1907 es va establir una indústria del cinema autòctona, encoratjada per la popularitat de pel·lícules documentals de l'heroisme a la guerra russojaponesa, i el 1926 ja hi havia 1056 sales de cinema que mostraven pel·lícules japoneses i occidentals (Silverberg, 1991: 70). Val a dir que a la primera dècada del segle XX, el personatge cinematogràfic francès *Zigomar*, aparegut per primera vegada a la pel·lícula de Victorin Jasse el 1911, va tenir una bona recepció al Japó. El personatge era considerat un geni del crim conegut per burlar les forces de la llei i “l'ordre”, amb les seves disfresses i peripècies com escapar per les teulades o lluitar sobre trens en marxa. Amb la pel·lícula *Zigomar*, els espectadors japonesos experimentaren una forma d'expressió d'antiautoritarisme i “nihilisme” (High, 1984: 51), i va tenir tant d'èxit, que un any després, el 1912, aparegueren versions japoneses de *Zigomar*, com ara *Shin Zigomar* (El nou Zigomar), produït, per M. Pathé, *Nihon Zigomar* (El Zigomar japonès) i *Zigomar Kaishinroku* (El registre de la reforma d'en

Zigomar) per Yoshizawa Shōten, i *Zigomar Daitantei* (El gran detectiu Zigomar), de Fukuhōdō (Głownia, 2012: 116). Però la seva personalitat rebel cap a les autoritats va alarmar el *Tōkyō Asahi Shinbun* i després el govern que va reaccionar prenent mesures contra l'escampament al cinema del “pensament radical” (High, 1984: 52). La censura a les pel·lícules va començar el 1911 a Osaka però des que les escenes tallades van augmentar el 1920, el 1921 es van introduir noves regulacions més estrictes per tota mena d'actuacions d'entreteniment. Tot i que els censors policials suposadament estaven per prevenir la incitació de crims, les escenes de petons (13,7%) van ser les més tallades. Al mateix temps el Ministeri de l'Interior va donar un pas endavant per unificar la censura cinematogràfica (Tipton, 2008: 711). Destaquen les mesures del juliol del 1917 de Maruyama Tsurukichi, cap de secció de la Pau Pública de l'Oficina de la Policia Metropolitana, que emeté les Regulacions de Control per a la Indústria de la Imatge en Moviment. Segons aquestes regulacions, el propietari del cinema havia de proporcionar a cada sala un lloc perquè les autoritats de la policia poguessin veure la representació, i cada narrador (en tractar-se de cinema encara mut) havia de ser autoritzat per la policia. També s'establiren límits en els anuncis tant dins com fora dels cinemes (Mitchell, 1983: 205).

El maig del 1925 Ministeri de l'Interior va emetre una ordenança anomenada Regulacions de Censura per a les Imatges en Moviment, on per primer cop es requeria una inspecció prèvia de pel·lícules per part del Ministeri de l'Interior (Mitchell, 1983: 206). Les pel·lícules que l'Estat considerés que perjudiquessin la pau pública, difonguessin “mals costums” i comportaments morals no desitjats, o afectessin la salut s'haurien de prohibir, tallar, tornar per revisió o recomanar per a ser retirades, tot dins d'un sistema que hauria de ser centralitzat. Les pel·lícules a més no havien d'expressar cap crítica del sistema polític, incloure qualsevol sentiment antimilitarista, i no podien referir-se al conflicte de classes o qualsevol altre conflicte social, amenaçar les creences que, segons les autoritats, havia de tenir el poble japonès com a nació, “amenaçar la bona voluntat en assumptes exteriors”, o mostrar com cometre o amagar un crim (Silverberg, 1991: 74). Amb aquestes regulacions, la categoria de “tendències perilloses” va ser ampliada més enllà del contingut social d'una pel·lícula a l'àmbit de les emocions. També, les expressions obertes d'afecte, encara entre el marit i l'esposa van ser severament reprimides. La supressió del culte a *Zigomar* va venir quan la nació patia

relacions tenses massives, on els vells de l'oligarquia de Meiji estaven tornant a una llei marcial, judicis per traïció i altres formes de supressió en un intent perquè el poder no se'ls escapés de les mans (High, 1984: 53).

Es van prohibir la crueltat i lletgesa (incloent escenes de batalles sagnants i deformitat física), així com escenes de sexe descrivint el sexe extramatrimonial (“petons, danses, abraçades, nuesa, flirteig, insinuació sexual, la recerca del plaer” i “altres”). També van ser tallats “elements relacionats amb la ruïna del treball”, elements que obstaculitzessin l'educació (com professors desafiant les autoritats), i elements desafiadors més directament amb la ideologia de l'Estat-família. També va ser prohibit tot el qui anés contrari als costums d'una llar virtuosa, així com al·lusions o referències a la família imperial. Tampoc no podien mostrar les insígnies imperials ni cap membre de la família imperial, pel que els documentals sobre l'emperador també van ser subjectes a un escrutini curós: la casa imperial havia de ser presentada d'una manera precisa, amb la seva manera de parlar estilitzada i fins i tot estava prohibit mostrar els tubs d'escapament dels cotxes dels guardaespalles (Silverberg, 1991: 75).

El 1925 apareix la ràdio, que tot i establerta al període anomenat democràtic, va ser el mitjà més controlat de tots, creant un monopoli d'interès públic i rebutjant l'expressió política autònoma (Kasza, 1993: 21), ja que va ser regulada des de molt aviat per l'Estat mitjançant l'NHK, un monopoli nacional. Les autoritats exercien el seu control trucant per telèfon per demanar els resums dels programes abans d'emetre, donant instruccions a les estacions de ràdio pel que fa al contingut tabú i mitjançant inspectors de l'NHK que activaren trencadors de circuits quan els anuncis eren inserits il·legalment o quan es feien afirmacions polítiques “errònies” (Silverberg, 1991: 72-74). El Ministeri de Comunicacions fou qui emeté la Regulació sobre les Infraestructures Privades de Radiodifusió Telefònica sense Fils on s'exposaven aquestes normes. El desembre del 1925 s'emeté una nova notificació del Ministre: “Prohibides les xerrades i discussions de política. Parar especial atenció a l'economia”. El govern volia centralitzar les emissores de ràdio i el 20 d'agost del 1926 les estacions de radiodifusió de Tòquio, Osaka i Nagoya foren absorbides per la Corporació Japonesa de Radiodifusió (NHK), que pertanyia al Ministeri de Comunicació (Mitchell, 1983: 210).

Si bé a la premsa hi havia certa llibertat per parlar de temes com economia i política (no socialista), a la ràdio la situació era molt més d'intolerància, probablement per la por del directe i manca de revisions prèvies.

Igual que a la premsa, al cinema i a la ràdio cada cop apareixen enemics més concrets. Es passa d'uns límits d'expressió més amples a una vigilància més centralitzada i individualitzada. El cinema, un mitjà que començà sent més experimental, amb el temps i amb la por del govern, que creixia més i més, va esdevenir un mitjà gairebé modelat pel govern. La ràdio ni tan sols va tenir aquesta oportunitat. Amb l'escampament d'idees considerades una amenaça per al sistema, tant al cinema com a la ràdio es fa un desplaçament o més aviat una ampliació del control polític al control moral, incloent-hi una moral de repulsió que el govern defensava com a "tradicional", però que en realitat no deixava de ser quelcom molt semblant a la moral conservadora europea.

4. ANYS 1930-1945

4.1. Dècada del 1930

Cap al 1931 hi hagué una davallada del preu de la seda i l'arròs que va devastar el sector rural, creant unes condicions de depressió que durarien fins al 1934 (Silverberg, 1991: 66). També als anys 30 destacaren acomiadaments massius de professors d'universitat, com Takigawa Yukitora per explicar la història d'una altra manera i difondre el "pensament perillós" (Wakabayashi, 1991: 25). Aquest fet provocà una manca de discussió pública i d'examinació dels principis bàsics que sostenien la política japonesa i cap a la dècada del 1940 això ja esdevingué clarament impossible. Amb les crides de la guerra amb la Xina el 1937 per una mobilització més efectiva, les associacions no governamentals, com l'Associació de Dones Patriòtiques van jugar un paper d'afanyar la conformitat cap a la ideologia de l'Estat (Jansen, 2002: 613-646).

La Policia s'esforçà per destruir la Federació Japonesa de Cultura Proletària, que va conduir al col·lapse total el 1934 del moviment cultural proletari. A més, els escriptors relacionats amb la Lliga d'Escriptors foren silenciats i empresonats durant el 1932 i 1933. Si abans el comunisme era el punt de mira de les autoritats, ara es perseguia el liberalisme, considerat "terra fèrtil per al comunisme". El 20 de febrer del 1933 Kobayashi Takiji va ser arrestat i torturat fins a la mort a l'estació de policia de Tsukiji per una acusació de contribuir econòmicament amb el partit comunista, donant

fi al moviment de la literatura proletària. El 1934 la Lliga d'Escriptors es va dissoldre per si mateixa. Fou temps d'una "literatura de conversió" (*tenkō*), un canvi ideològic, una submissió al poder de la nació, com els casos de Kubokawa Tsurujirō i Hayashi Fusao (Mitchell, 1983: 271-273). Els incidents de Minobe Tatsukichi del 1935 també van influir en aquesta conversió. Era un professor liberal que veia l'emperador com "l'òrgan més elevat de l'Estat", limitat per altres components i per la Constitució. A més, segons Minobe, la Constitució permet i exigeix un canvi constant cap a la racionalitat, un govern responsable i una participació popular cada cop més àmplia. Un dels seus estudis va ser el llibre més fet servir com a text obligatori als cursos sobre dret constitucional. El 1935 fou acusat de degradar l'emperador per considerar-lo "l'òrgan més elevat de l'Estat", pel que fou retirat del càrrec de la Cambra dels Consellers i els seus llibres van ser prohibits. D'aleshores ençà la censura s'endurí (Schirokauer, 2006: 272-280).

Hi havia la necessitat de les autoritats de crear una agència central que difongués la informació del govern, així que amb l'Ordenança Imperial del 30 de juny del 1936 s'establí el Comitè de la Informació del Gabinet, amb membres dels Ministres de l'Exèrcit, Interior, Exterior i Comunicacions. Els assumptes diaris eren portats per deu persones, tres de les quals militars, que van acaparar més control als mitjans de comunicació (Mitchell, 1983: 281). El 8 setembre d'aquell mateix any el Ministeri de l'Interior prohibeix el *fuseji*, excepte als anuncis militars, perquè molts dels lectors eren capaços de desxifrar-lo. Això provocaria més autocensura (Mitchell, 1983: 280).

El 1937 el Ministeri d'Educació emeté els *Principis del kokutai* (*Kokutai no hongi*), que inundaria les escoles i els mitjans. Ple de referències a deïtats dels textos del segle VIII, duia un caràcter de misteri que alhora pretenia defugir de la cultura occidental (Jansen, 2002: 601). Assenyala l'origen diví i antic de la dinastia imperial i la importància de l'autosacrifici del poble japonès per la voluntat de l'emperador. Ressalta la diferència cap a les nacions occidentals, considerades com a "conglomeracions d'individus separats", no com el poble japonès, unit de manera natural a l'emperador per la seva "harmonia" i "puresa" (Henshall, 2004: 116). També exaltava la lleialtat i l'esperit militar com a valors essencials de la nació i el sistema familiar jeràrquic com la seva institució principal (Gordon, 2003: 199). Culpà les nacions "corrompudes", com la Xina, per la manca d'aquesta idea japonesa. Advoca, però, per un sentiment de missió

de “salvar” el món d’aquesta corrupció d’idees “no japoneses”. Aquesta idea s’acabaria fent servir com una justificació més per a l’expansió japonesa al continent asiàtic (Henshall, 2004: 116). Una mostra de l’assimilació i fe en *els principis kokutai* es trobaria probablement al contraatac del Japó a les illes Aleutianes del 28 de maig del 1943, on hi hagué 2351 morts, en contrast amb només 28 soldats que es rendiren, fent una proporció de morts-rendits de 84:1 (Henshall, 2004: 127).

El 1938, a la Facultat d'Economia de la Universitat Imperial de Tòquio, que ja estava polaritzada entre professors marxistes i no marxistes, joves actius foren presos sota custòdia policial (Jansen, 2002: 612). Les autoritats encoratjaven la idea de centrar els pensaments de cada persona en assolir el seu deure cap a la casa imperial, i en aquest procés interessos privats, individualisme, socialisme i liberalisme havien de ser negats. Per a això el govern inicià un programa de mobilització nacional basat en el sacrifici personal (Mitchell, 1983: 317).

Es creà aleshores la Llei General de Mobilització Nacional del 1938, que enfortí el poder al Primer Ministre en detriment de la Dieta. El govern començà a adoptar una economia de guerra, amb racionaments, controls econòmics i assignació de recursos gestionada per una elit tecnològica i burocràtica procedent de les universitats més prestigioses. Es van fundar institucions perquè els centres polítics i econòmics treballassin junts. L'octubre del 1940 els partits polítics s'integraren a l'Associació d'Assistència del Règim Imperial, que serví de vehicle per a la divulgació de propaganda per tot el Japó. De la mateixa manera els sindicats es van fusionar en una única organització patriòtica. Es van exercir enormes pressions per unificar les institucions educatives i els mitjans de comunicació públics, de manera que tot el Japó parlés amb una única veu col·lectiva. Per tal d'aconseguir la “mobilització nacional” del país, el Govern proposà purgar la vida japonesa de la influència occidental. No només es van proscriure les idees radicals i liberals estrangeres als discursos teòrics, la cultura popular també va ser purgada. Es prohibí el pentinat amb permanent i el jazz, que van ser molt populars a la dècada del 1920. Hi hagué iniciatives per eliminar els préstecs lingüístics occidentals i es va bombardejar a població amb exhortacions a observar els valors tradicionals i venerar “l'emperador diví”. Les sectes religioses heterodoxes sense una ideologia política aparent van ser reprimides, i en un triomf de l'estatisme religiós es van subordinar totes les religions al culte imperial. Per mobilitzar la població fins al

nivell dels districtes, es van construir petites organitzacions als barris (Schirokauer, 2006: 287). L'Estat també finançava noves organitzacions com associacions de treballadors patriòtiques o la de Dones per la Defensa Nacional. En tots els casos va continuar l'esforç modern d'organitzar la societat en grups funcionals discrets (Gordon, 2003: 199).

Pel que fa a la ràdio, el 29 setembre del 1933 l'Oficina Telègrafs va donar instruccions als caps de les oficines locals de comunicació de parar atenció al material extremista: no haurien d'emetre's temes relacionats amb el *kokutai*, economia, morals o forma de govern; les persones que des del punt de vista de la ideologia oficial eren conegudes com a “extremistes” havien de deixar de sortir a la ràdio; i els presentadors havien de fer servir tons de veu moderats (Mitchell, 1983: 260), “fredament neutrals” i evitar les opinions personals (Silverberg, 1991: 74). També es prohibiren els termes “extremadament” i “absolutament” pel que fa a qualsevol tema. Com a anècdota, cançons com la notòria “*Wasurecha iyayo*” (No vull que m'oblidis, 1936) van ser prohibides per l'estil eròtic emprat (Silverberg, 1991: 74). Finalment, el sistema de radiodifusió es va centralitzar el 1934. Hi havia dos organismes que la controlaven. D'una banda hi havia el Consell del Programa, amb membres del Ministeri de Comunicacions, Interior, Economia, Exèrcit i Marina i Assumptes Exteriors. Es coordinaven per un millor control de la censura. L'altre era el Comitè de la Programació, dirigit pel director de la Corporació de Radiodifusió del Japó (Mitchell, 1983: 260).

Pel que fa al cinema, la Llei de la Pel·lícula del 1939 reestructurà completament la relació entre l'Estat i la indústria cinematogràfica. Tingué el suport sòlid dels Ministeris de l'Interior i d'Educació, l'Exèrcit, la Divisió de la Informació del Gabinet i fou aprovada fàcilment per la Dieta. El govern la volia vendre com la “lleï cultural”, i l'article primer declarava el seu propòsit de ser “el desenvolupament d'una indústria cinematogràfica sana i l'enlairament de la qualitat del cinema”. La Llei de la Pel·lícula exigia tenir una llicència de l'Estat a cada persona que treballés a la indústria cinematogràfica, incloent-hi productors, directors, càmeres, o actors. Als productors o distribuïdors que violessin la llei o “danyessin l'interès públic” se'ls suspendria el treball i fins i tot les seves llicències podrien quedar anul·lades. Per a aquelles mesures fou important el paper de l'Associació de la Pel·lícula del Gran Japó, grup d'origen civil que encoratjà la llei i que va acabar obtenint treballs oficials, esdevenint parcialment un

òrgan estatal. Els actors i els tècnics havien de passar les seves proves de competències (Kasza, 1993: 235).

La Llei de la Pel·lícula permetia al govern que censurés durant la preproducció. S'havia de demanar un permís per començar el treball de rodatge deu dies abans. Les sol·licituds, que incloïen dos còpies del guió proposat s'enviaven al Ministeri de l'Interior, on els seus censors podien alterar el guió per raons de “seguretat pública”, “maneres” o “morals”. També la llei exigia una inspecció del producte acabat abans de mostrar-se al públic. L'Estat podia a més restringir o prohibir una pel·lícula que s'estava mostrant al públic fins i tot si havia passat la inspecció, sota “circumstàncies especials”.

Per tant l'Estat tenia poder per reescriure el guió abans de filmar, tallar una pel·lícula abans de ser mostrada al públic i prohibir-la després de ser mostrada a causa de “circumstàncies especials”.

La llei prohibia: assumptes que perjudiquessin la família imperial, la Constitució, les virtuts morals del públic i la llengua japonesa; assumptes que també dificultessin l'interès públic en política, exèrcit, relacions exteriors, economia o qualsevol altra àrea. Prohibia també les tècniques de producció notablement inferiors, i obstruir el progrés de la cultura nacional (Kasza, 1993: 236).

La Llei de la Pel·lícula va capacitar el Ministre d'Educació per forçar els propietaris dels cinemes a mostrar pel·lícules de no ficció que servissin per educar el públic. Aquest poder es féu servir inicialment per promoure les “pel·lícules de culte”. L'abril del 1937 el Ministeri de l'Interior decretà que les pel·lícules japoneses que “elevessin la consciència nacional, establissin una moral pública, corregissin l'enteniment de la situació interna i externa del Japó, servís de propaganda per a l'administració en assumptes de l'exèrcit, indústria, educació, prevenció d'incendis, nutricions o contribuïssin al progrés del benestar públic” serien des d'aquell moment inspeccionades sense càrrecs. Les pel·lícules exemptes de despeses d'inspecció eren conegudes com “pel·lícules culturals” (*bunka eiga*), terme agafat de les *kulturfilm* de l'alemanya nazi (Kasza, 1993: 236).

Preocupat del “problema de les morals”, el 1935 el Ministeri de l'Interior va decidir emetre una política nacional per unificar la regulació de les cafeteries i els bars. La nova política nacional reflectia les regulacions de l'Oficina de la Policia Metropolitana de Tòquio del 1930. Bàsicament limitava el nombre de cambreres, i

prohibia certes accions i aparences, a més de l'entrada dels estudiants (Tipton, 2008: 730).

La sensació de crisi generalitzada al país amplià la por del govern del comunisme al liberalisme, provocant la censura, acomiadament i empresonament massius d'intel·lectuals. El sentiment de crisi també serví al govern com a excusa per dur a terme la seva política expansionista, i per aconseguir la motivació bèl·lica de la població, el govern va refer la seva ideologia i moral oficial, trobada a la distinció i superació d'Occident i la idees considerades purament japoneses. L'agressivitat de l'Estat s'agreuja i alhora troba suport a les associacions nacionalistes civils, que serviren com un instrument més de control ja estructurat. Hi hagué també una conversió ideològica almenys de cara al públic dels intel·lectuals. Mentrestant amb la cada cop més forta centralització dels mitjans de comunicació i entreteniment, aquests esdevingueren menys lúdics, més “seriosos” i segons el punt de vista del govern, més “professionals”.

4.2. Anys 1940-1945

Als anys 40, a banda del govern existien diversos grups nacionalistes importants, com el *Kokuryūkai*. Destacava el seu antiimperialisme europeu, i a més de la seva crítica del capitalisme japonès i advocava per una “Restauració Showa”. Es preocupava també per l'educació al Japó copiada d'Occident. Les seves polítiques de purisme estaven centrades en la divinitat del llinatge imperial (Jansen, 2002: 604). La majoria dels intel·lectuals també donaven suport a la guerra amb entusiasme. S'uniren a associacions d'artistes o escriptors finançades pel govern i produïren assajos i discursos importants que justificaven la mobilització en temps de guerra i la reforma com una gran missió de superar la modernitat. Com a acte representatiu destaca la conferència d'intel·lectuals al juliol del 1942 a la Universitat de Kyoto per “superar la modernitat imposada des d'Occident” i “alliberar l'Àsia” (Gordon, 2003: 218-219).

L'Estat per part seva seguia volent estendre el seu control i el maig del 1940 la Divisió de la Informació del Gabinet pren el control del racionament de paper, segons ell, “per fer front als diaris i revistes danyosos o sense valors socials” (Kasza, 1993: 193). Les autoritats del govern controlaren des de la quantitat de paper que es fabricava fins a la quantitat de paper que es distribuïa a cada editorial. En un principi la distribució de paper es dividia en una porció fixa que es donava automàticament i una

altra que depenia de la submissió política de l'editor, una quantitat que moltes vegades es negava. A partir de l'abril del 1942 es va eliminar la distribució fixa de paper per a llibres i cada volum necessitava una aprovació individual prèvia per obtenir un cupó de paper, fet semblant que ocorregué també amb les revistes (Kasza, 1993: 221).

El desembre del 1941 començà la guerra amb Estats Units i l'ordre després de l'atac de Pearl Harbor deia:

Qualsevol suggeriment sobre la situació de la guerra o processos, tret d'aquells dels anuncis de les Seus del Govern seran inadmissibles (Mitchell, 1983: 317-322).

S'emeté llavors una llei d'emergència el desembre del 1941 on es tallava tota expressió contra el govern. A més, ara les autoritats també tenien poder per prohibir futurs números de cada publicació i al propietari d'una publicació també podien prohibir-li futures publicacions. Al mateix temps, un article d'aquesta llei d'emergència prohibia tota mena de reunions, siguin o no polítiques i capacitava al govern per cancel·lar llicències (Mitchell, 1983: 317-322).

El febrer del 1942, per tal d'arribar a la unificació de diaris i transmetre la propaganda del govern, l'Oficina de la Informació del Gabinet establí a partir d'una organització civil l'Associació del Diari (Shinbunkai), aprovada segons les estipulacions de la Llei de Mobilització Nacional com a "associació de control". L'Estat assignà els membres de l'associació i especificà la seva jurisdicció, que incloïa els controls sobre la direcció del diari i l'edició, consolidacions, preus cooperatius, el registre dels periodistes i la distribució de la premsa escrita i materials sense editar. L'associació ara exerciria una autoritat legal sobre els seus membres, els diaris, mentre que l'Oficina de la Informació del Gabinet i el Ministre de l'Interior exercien autoritat sobre l'associació (Kasza, 1993: 216).

El juliol del 1942 l'Oficina de la Informació del Gabinet anuncià per fi la seva política —que portava temps desitjant— de fusió d'un diari per prefectura més els grans de Tòquio, aconseguint centralitzar la premsa. Aquell mateix any l'Oficina també prohibí els assumptes específics sobre la guerra, com "suggerir que el Japó depèn d'Itàlia o Alemanya", a més dels assumptes que critiquessin les polítiques militars o suggerissin el pacifisme. Però a les editorials uns dels mètodes més efectius duts a terme per l'Oficina foren les reunions anomenades "discussions amistoses" (*konankai*), amb una pressió psicològica i de grup que produïren el consens cap a la censura (Mitchell, 1983: 319-325).

Hatanaka Shigeo fou l'editor cap de la revista *Chūō Kōron* del 1941 a 1943. El 8 gener del 1942 Nakamura Kenjirō, cap de la Secció Segona de la Policia Superior Especial de l'Oficina de la Policia Metropolitana cridà Hatanaka per discutir sobre el número de l'any nou de *Chūō Kōron*, assenyalant els noms dels autors de la llista de continguts que segons ell eren esquerrans camuflats o activistes d'esquerres que no havien de publicar. Després d'aquesta trobada, la pressió pel personal “no apte” augmentà i l'equip editorial el que feia per sortir de dubtes era trucar el policia Nakamura i ell li donava la informació detallada sobre la persona sospitosa en dos minuts. El que feia la policia normalment no era avisar la víctima directament, sinó que pressionava les editorials. Al cas de Baba Tsuneo, els seus diaris i revistes gradualment deixaren de publicar-hi des de Pearl Harbor, tanmateix ningú li va ordenar directament que deixés de publicar (Mitchell, 1983: 327-331). El 10 de juliol del 1944 l'Oficina de la Informació del Gabinet instruí *Chūō Kōron* i *Kaizō* a “dissoldre's voluntàriament” per anar amb concordança amb l'opinió pública de la guerra d'aquell temps. Finalment totes dues van tancar a la darrereria d'aquell mes (Shillony, 2001: 126).

Als primers mesos del 1944, Hatanaka Shigeo i Ōmori Naomichi, exeditors de les revistes *Chūō Kōron* i *Kaizō*, foren acomiadats i arrestats amb altres treballadors de les seves revistes. En total 45 treballadors de premsa, vuit de *Kaizō* i sis de *Chūō Kōron*. Va ser el que es coneix com l'incident de Yokohama, que fou en realitat una excusa per oprimir les revistes prestigioses. Incapaços d'obtenir proves contra els sospitosos, la policia féu ús de la tortura per tal de fer-los confessar. Com a resultat quatre d'ells moriren a la presó i dos moriren poc temps després del seu alliberament. El febrer del 1945 17 dels presoners foren alliberats i els altres van ser acusats amb càrrecs per violar la Llei de Preservació de la Pau. Tots els acusats foren declarats culpables i enviats a la presó amb treballs forçats (Shillony, 2001: 126).

Com a resultat de tota aquesta coerció i pressió per part de l'Estat, el 1944, de 200 revistes d'art que hi havia es reduïren a 62, mentre que les revistes d'assumptes actuals van passar de 600 a 7, i revistes d'interès general es van reduir a 3 (Mitchell, 1983: 331-333).

La premsa i la ràdio informaven només les victòries, i tot i que aquestes victòries cada cop més esdevenien més properes a les illes d'origen, era probable que fins que les batudes d'incendis no van arrasar les ciutats japoneses la primavera del 1945 aquells

dubtes seriosos sobre els resultats de la guerra no esdevinguessin comuns (Jansen, 2002: 647).

Si comparem aquesta època amb la dècada dels anys 20, trobem que hi hagué un fort patriotisme per part de la majoria de la població, a diferència de la manca de sentiment nacional que es dei que hi havia. Al final dels anys 30 i fins al 45 destacava l'optimisme de la població civil per les victòries aconseguides i les idees dissenyades pel govern romangueren ben gravades a les seves ments. Amb la racionalització de paper es controlà la premsa no només a nivell polític sinó material. Hi hagué també per part del govern abusos greus amb les "lleis d'emergència" i la tortura. Amb una estructura de control ja més complexa i centralitzada, bastava amb la pressió psicològica indirecta (com ara les "reunions amistoses" i les dissolucions "voluntàries") per provocar la caiguda de moltes publicacions no considerades "correctes".

5. CONCLUSIÓ

Hem vist com mitjançant les lleis i la coerció l'Estat japonès pretenia eradicar els moviments que amenacessin el sistema, així com conduir la població cap a un pensament únic basat en respectar les jerarquies, que ja s'intentà a l'època Tokugawa (1603-1868) amb el control de la informació oficial que venia de l'estranger. A Meiji (1868-1912) es formà un Estat paternalista que cercava una legitimitat arrelada a les tradicions polítiques d'abans del 1868, amb l'ajuda de les teories europees (especialment alemanyes) de drets inherents administratius d'Estat (Kasza, 1993: 8). La població civil tanmateix trobava dins d'aquesta entrada a la "modernitat" optimisme, llibertat i participació política, però des de la llei de premsa del 1887 s'empraren termes ambigus com "alterar la pau" o el *kokutai* per justificar les accions il·legals administratives d'un Ministeri de l'Interior cada cop més intrusiu, alhora que causaven confusió a la població. El govern emprava el seu despotisme mitjançant les ordenances imperials per tal de sobrepassar els límits de les lleis i prohibir aturar publicacions que amenaçaven la seva pròpia seguretat. Tot i que el Ministeri de l'Interior prohibí criticar les lleis a la premsa, la possibilitat de petició permetia cert debat polític. A més, l'Estat encara no tenia el poder per tancar publicacions.

Com a mesura a aquesta manca de control total sobre la premsa, el Ministeri de l'Interior redacta la Llei de Premsa del 1909 que complicava els procediments de publicació mitjançant l'enviament de còpies al Ministeri i l'augment de dipòsits. A més

prohibia certa categoria de persones de publicar, a més de certs temes contra les lleis i la família imperial.

L'encara optimisme de democràcia va caure a les dècades del 1910 i 1920, amb una malfiança de la població cap al govern que en un principi prometia millores socials i que rere els rumors de la revolució bolxevic del 1917 i les revoltes de l'arròs del 1917 posà tot el seu esforç per protegir-se a si mateix i perseguir les idees socialistes. El Ministeri de l'Interior creà doncs el 1925 una llei de "preservació de la pau", que com a novetat indicava clarament càstig per a qui anés en contra de la propietat privada. Aquesta llei féu possible 70000 arrestos entre 1925 i 1945 (Nishimura, 2006: 1). Tres anys més tard es va endurir més aquesta llei, establint la pena de mort per "discutir el *kokutai*", fet que produí més por als socialistes.

L'exèrcit japonès inicià la guerra amb la Xina el 1937, però hi havia una manca de patriotisme i militarisme considerable a la població general, així que durant els anys 30 i 40 el govern reafirmà aquest caràcter japonès, ressaltant la diferència amb Occident i fent més pròxims els mites de la política. Defensava la seva separació d'Occident i la "superació de la modernitat" (idea que recorda al pensament postmodern de la segona meitat del segle XX) mitjançant l'ús d'unes idees il·lusòries "purament japoneses", que es contradeien ja que si bé es basaven en un orientalisme revers eren plenes d'elements confucians (com per exemple, el respecte a les jerarquies i la pietat filial) i explicades des d'una perspectiva més aviat occidental (en la llengua japonesa d'abans de Meiji ni tan sols existia el concepte actual de "tradició" ni "cultura"). L'Estat aleshores jugà amb la moralitat imposant un sentiment de missió per justificar la guerra i la seva violència i aprofità la sensació de crisi per esdevenir més totalitari amb les seves "lleis d'emergència".

Als mitjans, aquesta violència ministerial i policial, que als anys 30 i 40 es va endurir en molts casos en forma d'arrestos massius i de tortura, va conduir a la desaparició pública del moviment comunista i anarquista al Japó, així com de veus contràries al govern i més endavant, a l'autocensura i a la "conversió" pública dels dissidents. S'ha vist també que no només el govern difonia la seva ideologia nacionalista, sinó que també hi havia associacions nacionalistes populars no governamentals que treballaven voluntàriament que després tingueren un paper oficial en difondre i protegir la ideologia d'Estat, en àmbits com a la premsa, la literatura o el

cinema. El govern prengué el control d'aquestes associacions, alhora que crearen una manera "oficial" de fer premsa, literatura o cinema. Aquests nous organismes governamentals ajudaren a la centralització d'aquests mitjans, mitjançant diverses tècniques, com a la premsa amb la racionalització de paper, que provocà la desaparició de centenars de diaris i la seva fusió en "un diari per prefectura". D'altra banda, el públic lector general, si al principi era més conscient de la censura, ja a partir dels anys 30, amb les prohibicions de la tècnica per amagar caràcters (*fuseji*) i les directrius de fer pública només la informació oficial no va poder discernir fàcilment aquesta censura ni gairebé tingué la capacitat de poder contrastar la informació que li arribava. El que era una població refractària contra el govern va esdevenir majoritàriament conforme. Finalment el control esdevingué més indirecte però més eficaç, ja que els autors ja podien imaginar-se el que els esperava.

La censura al Japó des de Meiji fins a la darrereria de la Segona Guerra Mundial fou eficaç no només en l'àmbit repressiu, sinó també en el sentit de la creació d'una identitat nacional i mobilització militar que dugué a terme l'ús i justificació de violència cap a totes les persones "fora" de les directrius del govern, causant milers d'arrestos i morts, tant dins com fora del país. A més, aquests fets de censura i intromissió del govern indiquen que malgrat l'entrada de teories i estructures polítiques i legals dins de l'Estat japonès, en aquell període de temps la democràcia que molts esperaven mai no va arribar a existir. La població fou contínuament enganyada, primer amb falses promeses de llibertat política i més tard amb informació manipulada. Aquest engany i secrets del govern sortiren a la llum un cop finalitzada la guerra, provocant una forta crisi espiritual a la població general. Per tant, per tal d'evitar a qualsevol lloc "traïcions" del govern com aquestes, és impossible de vegades saber si ha censura o no a la informació que es publica, però en primer lloc caldria qüestionar-se en tot moment on són els límits de la democràcia i reaccionar davant la mínima intervenció il·legal del govern que pogués posar en perill la llibertat dels ciutadans.

BIBLIOGRAFIA

- Abel, J. E. (2012). *Redacted: The Archives of Censorship in Transwar Japan*. Berkeley: University of California Press.
- Głownia, David (2012). «The Zigomar Scandal and the Film Censorship System in Japan». *Silva Iaponicarum*, vol. 31, p. 11-33.
- Gordon, Andrew (2003). *A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present*. Nova York: Oxford University Press.
- Henshall, Kenneth G. (2004). *A History of Japan: From Stone Age to Superpower, 2nd edition*. Nova York: Palgrave Macmillan.
- High, Peter B. (1984). «The Dawn of Cinema in Japan». *Journal of Contemporary History*, vol. 19, núm. 1, p. 23-57.
- Howland, Douglañas (2002). *Translating the West: Language and Political Reason in Nineteenth-Century Japan*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Jansen, Marius B. (2002). *The Making of Modern Japan*. Harvard: Harvard University Press.
- Kasza, G. J. (1993). *The State and the Mass Media in Japan, 1918-1945*. Berkeley: University of California Press.
- Mitchell, Richard H. (1983). *Censorship in Imperial Japan*. Princeton: Princeton University Press.
- Nishimura, Hideki (2006). «The Retrial of “Yokohama Incident”: A Six-decade battle for human dignity». *The Asia-Pacific Journal*, vol. 4 pub. 4, vol. 0, p. 1-8.
- Shimazu, Naoko (2008). «Patriotic and Despondent: Japanese Society at War, 1904-5». *Russian Review*, vol. 67, núm 1, p. 34-49.
- Schirokauer, Conrad, et al. (2006). *Breve historia de la civilización japonesa*. Traducció de Sardiña Carlos i Yolanda Fontal. Barcelona: Edicions Bellaterra.
- Shillony, Ben-Ami (2001). *Politics and Culture in Wartime Japan*. Oxford: Clarendon Press.
- Silverberg, Miriam (1991). «Constructing a New Cultural History of Prewar Japan». *Boundary 2*, vol. 18, núm. 3 p. 61-89.
- Tipton, Elise K. (2008). «Cleansing the Nation: Urban Entertainments and Moral Reform in Interwar Japan». *Modern Asian Studies*, vol. 42, núm. 4, p. 705-731.

Wakabayashi, Bob Tadashi (1991). «In Name Only: Imperial Sovereignty in Early Modern Japan». *Journal of Japanese Studies*, vol. 17, núm. 1, p. 25-57.

Wildes, Harry Emerson (1927). «Press Freedom in Japan». *American Journal of Sociology*, vol. 32, núm. 4, p. 601-614.